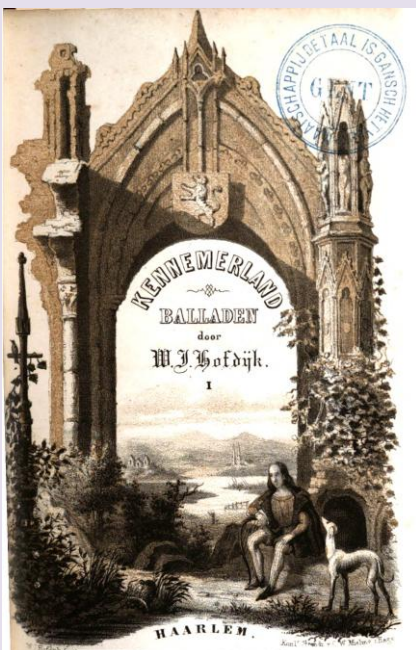

Hofdijk en Kennemerland

AAN HARE MAJESTEIT DE KONINGIN

De Sage heeft by ons heur stil verblijf verloren. Zy, lieflijkst kind der Poëzy ,
By 't smeltend avond-uur aan 't purprend west geboren, Omfladderd van een Geestenrij
En in heur bloemenwieg omreid van Elfenchoren – Ze is als een duive zonder dak.
De Bouwval, van struweel omtuind en hagedooren, Waaruit zich fluistrend-zacht heur
zoete stem deed hooren, Viel voor houweel en moker vlak.
't Gewelfde Woud , waar ze uit de groene bladerbogen Geheimvol van den voortijd sprak.
Of, sluimrend op het mosch, in droomen weggetogen, De schimmen wandlen zag voor hare
ontsluierde oogen,
En feiten lispte van 't weleer – Heur groene tempel stortte neer.
Het blaauwe Meir , waarop ze lucht en speelziek wiegelde ,
Als de avondstar zich in het vlak der waatren spiegelde,
Door kus op kus van zuid geglad; Of, met ontsnoerde vlecht, langs de opgeruide baren
Heur weg door 't spattend schuim betrad – Het blaauwe meir week uit voor groene
korenaiaren, Wier bed zijn boom vervangen had. Toen vlood de onterfde Maagd, door
twijfels kille handen Beroofd van kroon en bloemenwû, En vond in 't halflicht van de ruwe
leemen wanden Der schaamle eenvoudigheid genâ.
Dáár, stil, beschroomd, en schuw voor 't spotziek oog der wareld
(Waarin het gevoel allengs bevriest, Wier hoofd in 't doolhof liefst der cijfers omme-
dwarelt, Totdat ze er 't harte by verliest) –
Daar deed zy nog heur stem, hoe vaak ook weiflend, hooren,
En was sy , Koningstelg, der arme landliên vreugd; Maar – ging heur argloosheid, heur
onschuld niet verloren, Toch stierf de erinring uit aan d' adel van haar jeugd.
Een dichterlijk gemoed , om 't onrecht verontwaardigd, En diep getroffen van heur
schoon, Zocht in de stulp haar op, nooit haar ter schuts vervaardigd,
Hergaf haar, naar hij 't mocht, heur kroon, En brengt, VORSTIN! haar tot Uw throon.
O – neig Gy 't vriendlijk oor naar d' eenvoud van heur tale
En blik Gy goedig op haar neer, Opdat zy in Uw schuts zich van heur leed herhale,
Al ligt heur bloei ook in 't weleer. Waar Gy haar binnenleidt – ze zal er welkoom
heeten: Een Koningin vermag zoo veel! Een Koningin vooral, aan wie de Parelketen
Van trouwe Volksmin viel ten deel.

Mei 1850. W.J. HOFDIJK

Zo begint het eerste deel van Hofdijks 'Kennemerland Balladen'

Willem Jacobsz Hofdijk was de zoon van een Alkmaarse goudsmid. Hij werd geboren in 1816. Hofdijk werd ondermeester in de Heerhugowaard en in de Betuwe. In 1839 stopte hij met onderwijzen en werd in 1840 stadhuisclerk te Alkmaar. Intussen verdiepte hij zich in de Kennemer geschiedenis der Middeleeuwen. Deze zette hij op rijm, maar met weinig tot geen literaire waarde. Hofdijk zelf was er wel bijzonder over te spreken want in 1842 begint hij zich de minstreele van Kennemerland te noemen. Dit naar het voorbeeld van Sir Walter Scott, schrijver van o.a. Ivanhoe, waar hij een groot bewonderaar van was.

In 1847 - Hofdijk was toen 31 jaar - kreeg hij op eigen verzoek gedurende een jaar vrijaf van zijn werk als klerk. Hij ging in Haarlem wonen om zich als schilder te

ontwikkelen. Hij schreef over zichzelf, niet geheel vrij van overmoed:

En daarom toog de slanke knaap, nu reeds Een jongeling, naar elders, waar de Kunst
Zich handhaafde op den Vaderlandschen bodem, In dienaars harer waardig; in wier rij
Hij weldra optrad.

Het schilderwerk werd echter geen succes. Eenmaal met deze taak begonnen kwam Willem al snel tot de conclusie dat hij toch niet zo'n talent had als gedacht.

Toch nam hij in 1848 voor goed ontslag uit zijn betrekking op het Alkmaarse stadhuis. Hij werd financieel ondersteund door Alberdingk Thijm en Jacob van Lennep.

In Juni 1850 verhuisde Hofdijk van Haarlem naar Beverwijk. In het voormalig buiten Holland op zijn Smalst, gelegen ten westen van Scheybeeck bij Beverwijk, huurde hij een paar kamers. In Beverwijk woonde een vriend van hem. In Alkmaar had hij een vriendschap voor het leven gesloten met dr Dirk Dorbeck, die zich enige jaren later, in 1840 als geneesheer te Beverwijk vestigde. Ook deze was geïnteresseerd in historie en biologie en schreef zelf ook gedichten. In een gedicht getiteld „Stanza's aan een Vriend” bracht de Wijker geneesheer hem hulde.

O Gij! door God met beide gaven Gezalfd - gij, die aan dubbele bron

Uw zucht naar Schoonheid vrij moogt laven, En koestren in heur gloriezon;

Natuurlijk voedde deze verering Hofdijks ijdelheid die toch al niet gering was. Nog erger werd zijn ijdelheid gestreeld toen in hetzelfde huis zich ook een jonge Van der Hoop uit Den Haag kwam vestigen, een dweepziek jongmens, dat zich inbeeldde dichterlijk te zijn aangelegd en onophoudelijk waardeloze rijmelarijen in de almanakken deed opnemen.

Hofdijk werd in september 1851 benoemd tot leraar Nederlandse Taal aan het Amsterdams gymnasium. Dit heeft hij gedaan tot zijn zeventigste. Hiermee kwam een einde aan zijn Beverwijkse periode die om en nabij 1 ½ jaar heeft geduurd.

Ten slotte kon Hofdijk's belangrijkste werk, „De Kennemer Balladen”, in de jaren 1850-1852 geleidelijk in vijf deeltjes te Haarlem verschijnen. Er was geen grote waardering voor. Toch verscheen er al snel een tweede druk.

In de Kennemer balladen vertelt hij in dichtvorm middeleeuwse overleveringen gerelateerd aan verschillende plekken en dorpen in Kennemerland. In historisch opzicht zijn deze balladen grotendeels pure fantasie. Hofdijk had meestal zelf de inhoud van het verhaal verzonnen. Een enkele maal ging hij uit van horen zeggen zonder de inhoud van het verhaal aan waarheid te toetsen. Met deze balladen, die door het onwetende grote publiek voor historisch getrouw werden gehouden, heeft Hofdijk meer kwaad dan nut gesticht welke tot op de dag van vandaag voortduurd.

Zijn tijdgenoten hadden niet veel met Hofdijk op. Op letterkundig gebied waren Jacob van Lennep, Beets, Hasebroek, Drost en Potgieter de meest bekende schrijvers van Nederlandse romantiek. Hofdijk heeft zich veel moeite gegeven om in deze kring erkend te worden. In zijn jonge jaren in Alkmaar maakte Hofdijk kennis met de daar woonachtige Truida Toussaint. Deze introduceerde hem bij J. P. Hasebroek, die als predikant te Heilo woonde en werkte en wiens pastorie toen een middelpunt van letterkundig leven was. In een brief van 21 Augustus 1839 schreef Hasebroek aan Potgieter, dat bij het jongmens met het gele bokkensikje onder de kin „veel inbeelding en weinig Bildung” te vinden was, en dat hij erg fantastisch was aangelegd. Op de Heiloër pastorie, ontmoette hij een enkele maal Potgieter en ook Beets.

Truida Toussaint schreef aan Potgieter naar aanleiding van het gedicht van Dorbeck: Zó opgehemeld te worden was goed om Hofdijk nog zotter, ijdel en opgewondener te maken dan hij is.

Anna Louisa Geertruida Bosboom-Toussaint (A.L.G. Bosboom-Toussaint) (Alkmaar 16 september 1812 - Den Haag, 13 april 1886) was een Nederlandse schrijfster van voornamelijk historische romans en novellen. Haar bekendste titels zijn *Het Huis Lauernesse* (historische roman, 1840) en *Majoor Frans* (eigentijdse roman, 1875).

De inspiratie voor zijn Kennemer balladen deed hij op tijdens zijn wandelingen van Haarlem naar Alkmaar waar zijn verloofde woonde. Vrijdagsavonds ging hij vanuit zijn woonplaats Haarlem, met zijn schildersgerei of met zijn schetsboek onder de arm naar Beverwijk. In Beverwijk overnachtte hij bij zijn vriend Dorbeck om zaterdag zijn pad te vervolgen in de richting van Noorddorp.

Zo lopende bereikte Hofdijk het doel van zijn wekelijkse voetreis, Alkmaar, waar zijn verloofde hem wachtte. 's Maandags maakte hij de tocht in omgekeerde richting, eveneens onderbroken door een overnachting in Beverwijk.

Het gedicht waarmee hij zijn Kennemer balladen opende leverde hem trouwens een onverwacht cadeau op. Op een zondag in november zijn, volgens zijn eigen woorden, Thijm en Schimmel hem op zijn herhaald aandringen eens in De Wijk komen opzoeken. In een brief aan Thijm schreef hij zeer opgetogen over die blijde dag. Hij had echter Thijm nog wat prettig nieuws te melden. Er was namelijk die morgen „een scheefhalzige kaerel” komen aankruien met een kist van de diligence. Met veel moeite was deze door de hospes en Keetje te zamen naar boven gesjouwd. Zij bleek een zwartmarmeren pendule te bevatten, een geschenk van koningin Sofia als dank voor de toezending van het eerste deeltje van zijn Balladen. Hofdijk was in de wolven. „Mijn kachel snort, mijn theewater raast, mijn pendule tikt..., en ik, ik zou van louter pret wel over 't kleed willen gaan rollen.”

Door een Haarlemse rederijderskamer werd hij, in die tijd, uitgenodigd om een drama te schrijven. Het heette „De laatste dag van Heemskercks beleg. Historisch Dramatisch Gedicht”. Een hoogdravend epos dat niettemin een groot succes was bij het publiek, dat het bombastische van zijn taal voor meesterwerk aanzag. Hofdijks ijdelheid werd hierdoor niet zo'n klein beetje gestreeld. Hij liet zich door hetzelfde amateursgezelschap verleiden om nogmaals een drama te schrijven. Het stuk speelde natuurlijk weer in Kennemerland. Wederom een hoogdravend en bombastisch stuk maar de rederijderskamer en haar publiek waren er gelukkig mee.

Het werk van Hofdijk kenmerkt zich door onjuistheden en bedenksels. Niettemin heeft zijn werk bijgedragen tot aandacht voor het rijke verleden van Kennemerland. De belangstelling voor de Middeleeuwse geschiedenis was gewekt en historici werden gestimuleerd om nader onderzoek te doen. Dit is de praktische waarde van Hofdijks werken. Niet de literaire waarde, die te verwaarlozen is en niet het waarheidsgehalte maar het bevorderen van onderzoek en de daaruit voortvloeiende waardering voor het rijke verleden van Kennemerland.